

ภาษามอญ

นักภาษาศาสตร์จัดโครงสร้างภาษามอญให้อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Languages Family) กลุ่มภาษามอญ-เขมร (Mon-Khmer) พูดโดยชาวมอญ ที่อาศัยอยู่ในพม่า และไทย ภาษาตระกูลมอญ-เขมรมีการใช้มานานประมาณ 3,000-4,000 ปีมาแล้ว มีผู้ใช้ภาษานี้อยู่ประมาณ 5,000,000 คน

การจัดตระกูลภาษา ถือว่าอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่ในแถบอินโดจีนและทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย และเมื่อพิจารณาลักษณะทางไวยากรณ์ ภาษามอญ จัดอยู่ในประเภทภาษารูปคำติดต่อ (Agglutinative) อยู่ในกลุ่มภาษาตะวันออกเฉียงใต้ (South Eastern Flank Group) ซึ่งมีนักภาษาศาสตร์ ชื่อ วิลเฮล์ม ชมิดท์ (Wilhelm Schmidt) ได้จัดให้อยู่ในตระกูลภาษาสายใต้ (Austriac Southern family)

พระยาอนุমানราชชน (อ้างถึงใน จำปา เยื้องเจริญ และจำลอง สารพัดนึก : 2528) ได้กล่าวถึง ภาษามอญไว้ว่า “ภาษามอญ นั้นมีลักษณะเป็นภาษาคำโดด ซึ่งมีรูปภาษาคำติดต่อปน ลักษณะคำมอญ จะมีลักษณะเป็นคำพยางค์เดียว หรือสองพยางค์ ส่วนคำหลายพยางค์ เป็นคำที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาบาลีและสันสกฤต อาจกล่าวได้ว่า ภาษามอญ เป็นภาษาที่มีโครงสร้างไม่ซับซ้อน ไม่มีการผันคำนาม คำกริยา ตามกฎบังคับทางไวยากรณ์ ประโยคประกอบด้วย คำที่ทำหน้าประธาน กริยา และกรรม ส่วนขยายอยู่หลังคำที่ถูกขยาย

อักษรมอญ พัฒนามาจากอักษรพราหมี ผ่านทางอักษรปัลลวะ และเป็นแม่แบบของอักษรอื่น เช่น อักษรพม่า อักษรไทย อักษรลาว อักษรล้านนา อักษรไทลื้อ อักษรธรรมที่ใช้เขียนคัมภีร์ในล้านนาและล้านช้าง ได้โปรดเข้าใจด้วยว่า อักษรพม่า ไม่สามารถใช้แทน อักษรมอญได้ แต่อักษรมอญนั้น สามารถใช้แทน อักษรพม่าได้

อักษรมอญโบราณพัฒนามาจากอักษรยุคหลังปัลลวะ (พุทธศตวรรษ 17-18) พบจารึกอักษรนี้ในเขต หรือญชัย เช่นที่ เวียงมโน เวียงเกาะ รูปแบบของอักษรมอญต่างจากอักษรขอมที่พัฒนาจากอักษรในอินเดียใต้ รุ่นเดียวกันคือ อักษรมอญตัดบ่าอักษรออกไป ทำให้รูปอักษรค่อนข้างกลม ส่วนอักษรขอมเปลี่ยนบ่าอักษรเป็น ศกหรือหนามเตย (ดู ตารางที่ 1 และ 2)

อักษรลพบุรีโบราณ : พุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘

ก ก	ข ข	ค ค	ฅ ฅ	ง ง
จ จ	ฉ ฉ	ช ช	ฌ ฌ	ญ ญ
ฎ ฎ	ฏ ฏ	ฑ ฑ	ฒ ฒ	ณ ณ
ด ด	ถ ถ	ท ท	ธ ธ	น น
ป ป	ฝ ฝ	พ พ	ภ ภ	ม ม
ย ย	ร ร	ล ล	ว ว	ศ ศ
ษ ษ	ส ส	ห ห	อ อ	

ตารางที่ ๑: พัลลุปนะ

ที่มา: กรมศิลปากร วัฒนธรรม, "พัฒนาการของอักษรโบราณในประเทศไทย",

ใน สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร,
๒๕๕๒), หน้า ๑๕๗ - ๑๖๐.

อักษรมอญโบราณ : พุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘

𑄀 อา	𑄁 อิ	𑄂 อึ	𑄃 อุ	𑄄 อู
𑄅 อา	𑄆 อิ	𑄇 อึ	𑄈 อุ	𑄉 อู
𑄊 เอ	𑄋 โเอ	𑄌 โอ	𑄍 เออา	𑄎 อ
𑄏 เอ	𑄐 โเอ	𑄑 โอ	𑄒 เออา	𑄓 อ

ตารางที่ ๒: สระ

ที่มา: วรรณิตถ์ วัฒนเกษม, "พัฒนาการของอักษรโบราณในประเทศไทย",

ใน *สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๖), หน้า ๓๖๐.

จากตารางที่ 1 และ 2 ทำให้เราเห็นอิทธิพลของอักษรมอญที่มีผลต่ออักษรไทย โดยรูปสัณฐานของอักษรมอญจะเป็นทรงกลม มน และโค้ง

อักษรมอญโบราณเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าอารยธรรมไทยสืบสายจากแม่ที่เป็นขามอญ เรา มาสังเกตและเรียนรู้อักษรมอญปัจจุบันว่ามีใช้เพียงแค่รูปเขียนที่คล้ายคลึงกับอักษรไทย, อักษรพม่า และอักษร ลาว ทว่าการออกเสียงพยัญชนะมอญมีความคล้ายคลึงกับการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยอีกด้วยเช่นกัน

พยัญชนะมอญมี 35 ตัว ดังต่อไปนี้					
พยัญชนะมอญ	က	ခ	ဂ	ဃ	င
สำเนียงอ่าน	กะ [ka ²]	คะ [kha ²]	แคะ [kea ²]	แคะ [khea ²]	แหะ [ɰea ²]
พยัญชนะมอญ	စ	ဆ	ဇ	ဇျ	ည
สำเนียงอ่าน	จ๊ะ [ca ²]	ชะ [cha ²]	แฉะ [cea ²]	แฉะ [chea ²]	แหะ [ɰea ²]
พยัญชนะมอญ	တ	ထ	ဒ	ဗ	ဏ
สำเนียงอ่าน	ต๊ะ [ta ²]	ทะ [tha ²]	ดะ [da ²]	แทะ [thea ²]	นะ [na ²]
พยัญชนะมอญ	တ	ဝ	ဒ	ဓ	န
สำเนียงอ่าน	ต๊ะ [ta ²]	ทะ [tha ²]	แตะ [tea ²]	แทะ [thea ²]	แหะ [nea ²]
พยัญชนะมอญ	ပ	ဖ	ဗ	ဘ	မ
สำเนียงอ่าน	ป๊ะ [pa ²]	พะ [phaa ²]	แปะ [pea ²]	แพะ [phea ²]	แหะ [mea ²]
พยัญชนะมอญ	ယ	ရ	လ	ဝ	သ
สำเนียงอ่าน	แหะ [yea ²]	แหะ [rea ²]	แหะ [lea ²]	แหะ [wea ²]	ชะ [sa ²]
พยัญชนะมอญ	ဟ	ဠ	ဓ	ဒ	မ္
สำเนียงอ่าน	ฮะ [ha ²]	ละ [laa ²]	บ๊ะ [ba ²]	ฮ๊ะ [ɰa ²]	แบะ [bea ²]

ภาพประกอบที่ 1: พยัญชนะมอญและการอ่านพยัญชนะมอญ

(ดัดแปลงจากคู่มือการเรียนรู้ภาษามอญของนคร มัชวาน: 2550, 1-2)

การอ่านพยัญชนะมอญใช้หลักการอ่านโดยแบ่งวรรคของพยัญชนะตามหลักของภาษาบาลี ที่มีการจัดเสียงพยัญชนะตามอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง (ฐานและกรณ์) ดังนี้

พยัญชนะวรรคที่หนึ่งเรียก พยัญชนะวรรค กะ	พยัญชนะวรรคที่สองเรียก พยัญชนะวรรค จะ
พยัญชนะวรรคที่สามเรียก พยัญชนะวรรค ฐะ	พยัญชนะวรรคที่สี่เรียก พยัญชนะวรรค ตะ
พยัญชนะวรรคที่ห้าเรียก พยัญชนะวรรค ปะ	พยัญชนะวรรคที่หกและวรรคที่เจ็ด เรียก พยัญชนะอวรรค เนื่องจากจัดเข้าไว้ในพวกเดียวกันไม่ได้ เพราะมีการออกเสียงโดยอาศัยฐานและกรณ์ต่างกัน

สระมอญ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ สระลอย และ สระจม

1. สระลอย คือสระที่ใช้เขียนโดด ๆ ไม่ต้องประสมกับพยัญชนะและจะเขียนไว้ในตำแหน่งต้นคำเสมอ มี 12 ตัว คือ

๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
อะ	อา	อิ	อี	อุ	อุ
๑	๑	๑	๑	๑	๑
เอ	ฮัว	เอา	ฮาว	ออม	อะฮ์

2. สระจม คือสระที่ใช้ประสมกับพยัญชนะมี 11 ตัว และที่ไม่ปรากฏรูป 1 ตัว คือ

- เรียกว่า อะมา ประกอบกับพยัญชนะข้างหน้า เช่น กอ
- ๑ -| เรียกว่า กะนาตัว สำหรับเขียนข้างหลังพยัญชนะ เช่น กอ๑
- ๑ เรียกว่า คะร็อยค้ำบ สำหรับเขียนข้างบนพยัญชนะ เช่น กอ
- ๑ เรียกว่า คะร็อยค้ำบแหว-าโต สำหรับเขียนข้างบนพยัญชนะ เช่น กอ
- ๑ -| เรียกว่า แจกข้างหมั่ว สำหรับเขียนข้างล่างพยัญชนะ เช่น กอ ๑|
- ๑ -|| เรียกว่า แจกข้างบา สำหรับเขียนข้างล่างพยัญชนะ เช่น กอ ๑||
- ๑- เรียกว่า ชะเวมู สำหรับเขียนข้างหน้าพยัญชนะ เช่น ก๑
- ๑- เรียกว่า ชะวีปุลอน สำหรับเขียนข้างบนพยัญชนะ เช่น ก๑
- ๑-๑ เรียกว่า ชะเวมูกะนาตัว สำหรับเขียนข้างหน้าและข้างหลังพยัญชนะ เช่น ก๑๑
- ๑- เรียกว่า คะแหว-าค้ำบ สำหรับเขียนข้างบนพยัญชนะ เช่น ก๑
- ๑- เรียกว่า คะนอมค้ำบ สำหรับเขียนข้างบนพยัญชนะ เช่น ก๑
- ๑- เรียกว่า คะวะฮ์ค้ำบ สำหรับเขียนข้างหลังพยัญชนะ เช่น ก๑-

ภาพประกอบที่2: รูปสระและการออกเสียงสระในภาษามอญ

(ดัดแปลงจากคู่มือการเรียนรู้ภาษามอญของนคร มีฆวาน: 2550, 4-5)

เมื่อได้เรียนรู้อักษรมอญที่เป็นชุดพยัญชนะและสระแล้ว ขอกล่าวถึงตัวอย่างคำศัพท์ภาษามอญ 4 หมวดคำ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้ภาษามอญทั้งผู้ใหญ่และนักเรียน รวมถึงอาจารย์ นักวิจัยที่ไปศึกษาภาษามอญ และวัฒนธรรมมอญสามารถสื่อสารกับคนในชุมชนมอญ อันเป็นการเริ่มต้นมิตรภาพที่ดีที่ทำให้เกิดความประทับใจ

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษามอญ 4 หมวดคำในพื้นที่จังหวัดราชบุรีที่ยังคงมีผู้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หมวดคำเรียกญาติ, หมวดคำจำนวนนับ, หมวดคำเรียกเครื่องจักสาน, จับสัตว์ และหมวดคำเรียกชื่อข้าว

หมวดคำเรียกญาติ

ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ
1	ปู่ทวด	อะปาแน็ก	22	น้ำสะไก่	อิเตะคะออฮ
2	ย่าทวด	อิตอฮแน็ก	23	อาเขย	อะมูเกียะมาน
3	ตาทวด	อะปาแน็ก	24	อาสะไก่	อิจีคะออฮ
4	ยายทวด	อิตอฮแน็ก	25	ลูกชาย	โกนปล่าย
5	ปู่	อะปาเจียะโน๊ก	26	ลูกสาว	โกนวุ๊ด
6	ย่า	อิตอฮ	27	ลูกเขย	โกนเกียะมาน
7	ตา	อะปาเจียะโน๊ก	28	ลูกสะไก่	โกนคะออฮ
8	ยาย	อิตอฮ	29	พี่ชาย	กาวปล่าย
9	ลุง	อะน่าย	30	พี่สะไก่	บั่วป่าย
10	ป้า	อิน่าย	31	พี่สาว	บั่ววุ๊ด
11	พ่อ	อะปา	32	พี่เขย	เกียะมานกาว
12	แม่	มี	33	พี่สามี	กาวเตราย
13	น้ำ	อิเตะ	34	พี่ภรรยา	กาวเปรีย
14	อา	อะมู	35	น้องชาย	เตะปล่าย
15	พ่อสามี	อะปาเตร้าย	36	น้องสะไก่	คะออฮเตะ
16	พ่อภรรยา	อะปาซอมเพีย	37	น้องสาว	เตะวุ๊ด
17	สามี	เตร้าย, ตะละอ้อย	38	น้องเขย	เกียะมานเตะ
18	แม่ภรรยา	มีซอมเพีย	39	น้องสามี	เตะเตร้าย
19	ลุงเขย	อะน่ายเกียะมาน	40	น้องภรรยา	เตะเปรีย
20	ป้าสะไก่	อิน่ายคะออฮ	41	หลานชาย	จาวเตร้าย
21	น้ำเขย	อาเตะเกียะมาน	42	หลานสาว	จาวเปรีย

หมวดคำจำนวนนับ

ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ
1	ศูนย์	ซุนญะ	11	สิบ	จอย
2	หนึ่ง	มั่ว	12	ยี่สิบ	บาโจส
3	สอง	บา	13	สามสิบ	ป้อยโจส
4	สาม	ป้อย	14	สี่สิบ	ปอนโจส
5	สี่	ปอน	15	ห้าสิบ	เมียะซุนโจส
6	ห้า	เมียะซุน	16	หกสิบ	ตะราวโจส
7	หก	ตะราว	17	เจ็ดสิบ	ทะปอฮโจส
8	เจ็ด	ทะปอฮ	18	แปดสิบ	เตียะจามโจส
9	แปด	เตียะจาม	19	เก้าสิบ	เตียะจิตโจส
10	เก้า	เตียะจิต	20	หนึ่งร้อย	มั่วกลม

หมวดคำเรียกเครื่องจักสาน, จับสัตว์

ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ
1	กรง	คะราง	13	เบ็ด	คะโนน
2	กระจาด	กะนายเลี้ยง	14	ยอ	เจียกะ
3	กระด้ง	กะนาย	15	ลอบ	กะมาญ
4	กระบุง	เนี้ยะ	16	ลอบยีน	กะมาญเตี้ยะตาว
5	กระพ้อม	เทิง	17	ลอมฟาง	เปี้ยะโว่ชอก
6	ข้อง	ตาง	18	สวิง	เจียโดด
7	งอบใบลาน	คะมอกชะละตา	19	เสวียน	จ่องทะมาย
8	จันตักสัตว์	เที้ยะแนก	20	หน้าไม้	เลีย
9	เฉลว	เมี้ยะซุนมั่วกอ	21	หวด	เที้ยะเร็ง
10	ตะกร้า	เนี้ยะควัก	22	แห	เจี้ยะเน็จ
11	ตะแกรง	กะราญ	23	อวน	เจี้ยะเจี้ยะโนก
12	ตะบัน	บากเจี้ยะปลู	24	แอบใส่ผ้า	กะลาอย่าต

หมวดคำเรียกชื่อข้าว

ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ลำดับที่	ภาษาไทย	ภาษามอญ
1	ข้าวกล้อง	เฮ้าชะโนก	21	ข้าวหนึ่ง	เป็งเซ็ง
2	ข้าวกล้า	เมี้ยะ	22	ข้าวเบา	ชอ อ คะตัก
3	ข้าวเก่า	เฮ้าเตรม	23	ข้าวปลูก	ชอ อ เมี้ยะ
4	ข้าวแกง	เป็งพะ	24	ข้าวเปียก	ชอ อ เด็ก/ชอ อ เดียก
5	ข้าวคั่ว	เฮ้าคะนา	25	ข้าวฟ่อน	ชอ อ โฟน
6	ข้าวจี	เป็งกะราญ	26	ข้าวมัน	เป็งกลอญ
7	ข้าวเจ้า	เฮ้า	27	ข้าวยาคุ	เป็งเยี้ยกู่
8	ข้าวแฉะ	เป็งตะยี่	28	ข้าวลีบ	ชอ อ คะเปาะ
9	ข้าวซ้อมมือ	เฮ้าย่าง	29	ข้าวสาร	เฮ้า
10	ข้าวดิบ	เป็งเฮ้าะจิ้น	30	ข้าวสุก	เป็งจิ้น
11	ข้าวต้ม	เป็งบอฮ	31	ข้าวหมาก	ล่อกซา
12	ข้าวตอก	เปี้ยะกะ/ทะกะ	32	ข้าวหลาม	คะลาม
13	ข้าวตั้ง	เป็งเฮียก	33	ข้าวหัก	คะโนนเฮ้า
14	ข้าวตาก	เป็งม่อ	34	ข้าวเหนียว	ปะลอญ
15	ข้าวทิพย์	เป็งกะโมน	35	ข้าวออกรวง	ชอ อ ติดทะโกง